

Prehľad úspešných iniciatív v oblasti referenčného porovnávania bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Zhrnutie

Zhrnutie

V Európskej agentúre pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA) je referenčné porovnanie vymedzené ako „plánovaný proces, ktorým organizácia porovnáva svoje postupy a výkon v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti s inými organizáciami s cieľom zistiť, ako znížiť výskyt úrazov a zhoršenia zdravotného stavu, zlepšiť dodržiavanie právnych predpisov v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti a/alebo znížiť náklady na zabezpečenie tohto dodržiavania“. Vychádzajúc z tejto definície bolo ústredným cieľom tohto projektu preskúmať systémy referenčného porovnávania bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci vytvorené na úrovni odvetví, členských štátov alebo na európskej úrovni. V rámci výskumu sa posudzovali aj možné prínosy a obmedzenia týchto systémov a identifikovali sa kľúčové faktory a hlavné prekážky ich úspešnosti.

Na identifikáciu systémov referenčného porovnávania BOZP v Európe a zaznamenanie informácií o ich rozsahu, aktivitách a efektívnosti boli použité viaceré metodiky vrátane administratívnej kontroly, e-mailového dotazníka a online prieskumu. Na doplnenie týchto informácií sa uskutočnila prípadová štúdia s cieľom získať ďalšie poznatky o vybraných systémoch vrátane ich faktorov úspešnosti a všetkých prekážok pokroku. Viedli sa aj podrobné rozhovory s koordinátormi a účastníkmi, ktorých cieľom bolo získať teoretické aj praktické informácie zo skúseností účastníkov. Okrem toho sa uskutočnilo aj niekoľko prípadových štúdií systémov referenčného porovnávania zameraných na iné témy ako BOZP, ktorých cieľom bolo preskúmať transferovateľné poznatky.

Zistenia z prieskumu ilustrujú rôznorodosť existujúcich systémov a rozsah zahrnutých odvetví, tém a členstva. V rámci 24 podrobne skúmaných systémov BOZP sa charakter požiadaviek na výmenu informácií značne líši a zahŕňa kvantitatívne (t. j. výsledok v oblasti BOZP), ako aj kvalitatívne informácie o dobrej praxi (postup). Mnohé systémy obsahujú prvky z oboch.

Systémy referenčného porovnávania sú pre členské organizácie v mnohých smeroch prínosné. Porovnanie ich výkonnosti oproti trhu predstavuje silný motivačný faktor pre organizácie, aby sa pripojili k referenčnému porovnávaniu. Ďalšou silnou hnacou silou je zlepšenie v oblasti úrazovosti a nehodovosti. Napríklad fórum nulových úrazov z Fínska (Zero Accident Forum), ktoré je dobrovoľnou sieťou fínskych pracovísk, zistilo, že úrazovosť členov fóra klesla o 46 % v období rokov 2008 až 2012, pričom na vnútroštátnej úrovni nedošlo v danom období k výraznej zmene úrazovosti. Aktivity v oblasti referenčného porovnávania Poradného výboru výkonného orgánu pre bezpečnosť a ochranu zdravia priemyselného odvetvia papiera a lepenky (Paper and Board Industry Advisory Committee, PABIAC) v Spojenom kráľovstve korešpondovali s poklesom úrazovosti v papierenskom priemysle: došlo k zníženiu miery úrazovosti, ktorá v 90. rokoch minulého storočia dosahovala vyššie hodnoty než v stavebníctve, na úroveň tesne nad priemer všetkých priemyselných odvetví. Tzv. vízia úspešnosti je atraktívna predstava: mnohí účastníci sa k nej pripájajú so želaním vytvoriť prostredie s nulovými úrazmi.

Z odpovedí v prieskume vyplynulo, že na úspešnosť má vplyv celý rad faktorov, nenašiel sa však žiadny taký faktor, na ktorom by sa zhodli všetci respondenti, že je rozhodujúci pre úspešnosť ich systému. Ukázalo sa, že kľúčovým faktorom sú požiadavky na údaje, najmä v súvislosti s participáciou a členstvom: systémy referenčného porovnávania požadujúce zhromažďovanie údajov o výkonnosti sú pre členov menej atraktívne než tie systémy, ktoré zahŕňajú výmenu postupov dobrej praxe v oblasti BOZP. Zameranie na prvky, ktoré by mohli mať najväčšiu hodnotu pre členov, by mohlo viesť k väčšej participácii a úspešnosti, nemalo by však brániť zhromažďovaniu údajov, ktoré podľa organizátorov systému budú prínosné, najmä vtedy, ak sú užitočné na sledovanie pokroku. Vykazovanie úrazov môže predstavovať citlivú oblasť a niektorých členov môže odrádzať od výmeny informácií o úrazoch: riešením tejto situácie by mohlo byť anonymné vykazovanie. Spoločnosť Virtual Risk Manager napríklad zistila, že v rámci jej systému referenčného porovnávania bezpečnosti vozového parku, anonymita vedie k poskytovaniu spoľahlivejších údajov, ako aj k produktívnejšej diskusii.

Prevažná väčšina systémov umožňuje nadväzovanie kontaktov a diskusie. Napríklad Sieť za nulové úrazy v Holandsku (Zero Accidents Network) zistila, že vhodnejšie boli osobné stretnutia v rámci pracovných skupín a fór než pasívnejšie panelové diskusie a prednášky. Tieto fungovali najlepšie pri presvedčaní účastníkov o význame a použiteľnosti politik a postupov iných spoločností v ich organizáciách.

Niektorí respondenti v rámci prieskumu diskutovali o význame nadväzovania kontaktov, ktoré pomáha pri vytváraní vzťahov dôvery a vzájomnej spolupráce prispievajúcich k úspešnosti systémov referenčného porovnávania. Možnosti nadväzovania kontaktov patria k najviac oceňovaným aspektom aktivít asociácie Universities Safety and Health Association, ktorá vystupuje ako fórum na výmenu najlepších postupov v odvetví vysokoškolského vzdelávania. Zistila, že väčšina univerzít so sídlom v Spojenom kráľovstve má dobré interné postupy zhromažďovania údajov, takže najdôležitejšou funkciou kvantitatívnych údajov, ktoré získajú, považujú porovnanie týchto údajov s údajmi iných inštitúcií.

Systémy s praktickými prvkami, ako napríklad ukážky na mieste, a s takými prvkami ako možnosti osobnej diskusie, členovia vnímajú ako veľmi prospešné. Riadiaca skupina agentúry EU-OSHA pre referenčné porovnanie zistila, že organizovanie podujatí v nekonkurenčnom bezpečnom prostredí poskytuje jednotlivcom možnosť diskutovať o zložitých a citlivých otázkach a pomáha zabezpečiť zmýšľanie založené na spolupráci potrebné na podporu referenčného porovnávania.

Iné aspekty sa tiež javia ako dôležité, napr. jednotka členstva (v prípade niektorých veľkých podnikov môže napríklad lokalita fungovať lepšie než podnikové členstvo) a kritériá pre členstvo. Dobré môžu fungovať systémy so širokou (napr. fínske Fórum pre nulové úrazy), ako aj s úzkou (napr. systém HSE PABIAC) odvetvovou základňou. Otvorením členstva nielen pre lídrov na trhu v oblasti BOZP, ale aj pre ambiciózne menej úspešné subjekty fínske Fórum pre nulové úrazy maximalizuje možnosti pre partnerské učenie a podporu.

Dôležitý je aj spôsob, akým sú zámery vymedzené, ciele by mali byť ambiciózne, ale realistické. V prípade systému referenčného porovnávania bezpečnosti vozového parku spoločnosti Virtual Risk Manager sa považovalo za kontraproduktívne mať pred prípravou príliš fixnú stratégiu. Spoločnosť Virtual Risk Manager sa domnieva, že diskusie na fórach pre referenčné porovnanie a okolo nich sú rovnako dôležité ako samotné údaje.

Informácie získané vďaka participácii by pre účastníkov mali byť skutočne prospešné. Ak systému chýba vnímaná hodnota, potom môže dôjsť k poklesu participácie v dôsledku nedostatočnej návratnosti investícií z vložených zdrojov. Vo všeobecnosti sa zúčastnení na referenčnom porovnaní zameriavajú skôr na postupy než na výsledky a členovia si vysoko cenia praktické príklady najlepších postupov. Väčšina respondentov súhlasila s tým, že kľúčom k úspešnosti bola schopnosť využiť informačné výstupy na uľahčenie zmeny. Systémy poskytujúce dokumenty obsahujúce politiky a postupy v oblasti BOZP sa považujú za užitočné, pretože pomáhajú ušetriť čas v prípade vypracovania dokumentácie „od nuly“. Spoločné využívanie elektronickej dokumentácie je veľmi užitočné. Používanie viacerých stratégií šírenia informácií, ako napr. stratégie, ktoré používala organizácia BMG v Nemecku vo svojom komplexnom motivačnom systéme povinného úrazového poistenia, sa tiež považuje za dôležitý faktor úspešnosti.

Bezproblémovosť participácie uvádzajú všetci respondenti. V záujme minimalizovania byrokratických bariér sú dotazníky v uvedenom systéme BMG čo možno najjednoduchšie. K vysokej miere odpovedí prispela tiež krátka, jednoduchá štruktúra najnovšieho prieskumu v rámci systému PABIAC výkonného výboru pre zdravie a bezpečnosť Spojeného kráľovstva (HSE).

Používanie výrazov „dobrá prax“, alebo „najlepší postup“ by sa malo dôkladne zvážiť. Vďaka svojim aktivitám v oblasti referenčného porovnávania spoločnosť ArcelorMittal Group, ktorá sídli v Luxemburgu, zistila, že poslanstvo „dobrej praxe“ bolo často užitočnejšie než poslanstvo „najlepšieho postupu“, pretože sa vnímalo tak, že ponúka skôr usmernenie než uloženie predpísaných postupov. Vedúci pracovníci vtedy pociťujú väčšiu zodpovednosť za výsledné postupy v oblasti BOZP.

Medzi respondentmi panovala menšia zhoda v otázke týkajúcej sa toho, aké charakteristiky prostredia alebo systémov boli nevýhodné. Najčastejšie sa uvádzali náročné požiadavky na čas alebo zdroje v prípade členstva a nízka úroveň podpory zo strany priemyselného odvetvia. Ak systémy zahŕňajú zhromažďovanie veľkého množstva empirických údajov, môže dochádzať k uskutočňovaniu podobných výskumných projektov a môžu byť mimoriadne náročné na zdroje: k takým metodikám, ako napríklad osobné rozhovory alebo kontroly na mieste postupov BOZP by sa malo pristupovať s obozretnosťou.

Príloha k správe má slúžiť ako praktická príručka pre jednotlivcov a organizácie, ktoré chcú začať uplatňovať systém referenčného porovnávania BOZP alebo ďalej rozvíjať existujúci systém. Stanovené sú v nej praktické opatrenia týkajúce sa toho, ako pritiahnúť členov, stanoviť ciele, udržať dynamiku

a zabezpečiť udržateľnosť z dlhodobého hľadiska.

**Európska agentúra pre bezpečnosť
a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA)**

prispieva k tomu, aby sa z Európy stalo bezpečnejšie, zdravšie a produktívnejšie miesto na výkon práce. Agentúra skúma, vytvára a šíri spoľahlivé, vyvážené a nestranné informácie o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a organizuje celoeurópske kampane na zvyšovanie informovanosti. Európska únia ju zriadila v roku 1994 a sídli v meste Bilbao (Španielsko). Agentúra umožňuje spoluprácu zástupcov Európskej komisie, vlád členských štátov, organizácií zamestnávateľov a zamestnancov, ako aj popredných odborníkov vo všetkých členských štátoch EÚ a mimo nej.

**Európska agentúra pre bezpečnosť
a ochranu zdravia pri práci**

Santiago de Compostela 12, 5th floor
48003 Bilbao, Španielsko
Tel. +34 944794360
Fax +34 944794383
E-mail: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>

Publications Office